VÁCI EGYHÁZMEGYEI KÖNYVTÁR
Bibliotheca Dioecesis Vaciensis

H-2600 Vác, Migazzi Kristóf tér 2. Tel: +36-27-814-140 e-mail: konyvtar@vaciegyhazmegye.hu

BESZÁMOLÓ

NKA Könyvtári és Levéltári Szakkollégium

A VÁCI EGYHÁZMEGYEI KÖNYVTÁR VÉDETT GYŰJTEMÉNYÉBŐL EGY ŐSNYOMTATVÁNY ÉS KÉT ANTIKVA KÖTET RESTAURÁLÁSA.

Pályázati azonosító: A2034/N6783

Megvalósítás időhatárai: **2024.11.04. - 2025.09.08.**

Pályázati támogatás: **1.000.000 Ft**

Publikáció: Váci Egyházmegyei Könyvtár:
https://konyvtar.vaciegyhazmegye.hu/olvasnijo/Aktualis/378/HAROM_KONYVRITKASAGUNK_UJULT_MEG_ISMET_.html
https://www.facebook.com/profile.php?id=100086625753852&locale=hu_HU

A Váci Egyházmegyei Könyvtár Védett Gyűjteményéből három kiemelkedő jelentőségű dokumentum restaurálása valósult meg az NKA Könyvtári és Levéltári Kollégiumának támogatásával:

Egy 1493-as ősnyomtatvány (Biblia, Koberger, Nürnberg). Anton Koberger nyomdájából származó Nicolaus de Lyra kommetárjaival készült Biblia 4, részével rendelkezik gyűjteményünk (https://vek-opac.vaciegyhazmegye.hu/hu/record/-/record/VEK26980). Az ősnyomtatvány több 16. századi tulajdonos bejegyzéssel és egykorú margináliákkal rendelkezik. Gerincébe fűzve pergamen kódextöredék található. Szép vaknyomású, fehér disznóbőrkötéssel rendelkezik.

Egy 1514-es párizsi kiadású Plinius-mű. Idősebb Plinius, teljes nevén Caius Plinius Secundus Maior monumentális terjedelmű és hatalmas információtömeget feldolgozó „Naturalis Historiája” vagy Természettudományának 27 kötete.

Valamint egy 1562-ben Genfben megjelent olasz nyelvű Biblia, melyet Filippo Rustico-nak tulajdonítanak. Az 1562-es kiadás az eredeti héber szöveg felhasználásával készült,

H-2600 Vác, Migazzi Kristóf tér 2. Tel: +36-27-814-140 e-mail: konyvtar@vaciegyhazmegye.hu

amelyben kimutatható Antonio Brucioli munkásságának hatása. A kiadásnak három változata ismert, az egyházmegyei könyvtár példánya a valószínűleg a második kiadásból származó példány.

A munkát Fehrentheil Henriette papír- és könyvrestaurátor végezte. A beavatkozások során sor került rovartalanításra mélyfagyasztással, a könyvtestek tisztítására mikroszálas kendővel és radírokkal, valamint a sérült ívek mosására, japánpapírral (kozo alapú) történő kasírozására és metilcellulózzal való kiegészítésére. A fatáblák hiányait epoxigyantával, a bőrborítás sérüléseit növényi cserzésű vagy timsós bőrrel pótolták, a fémvereteket mechanikusan tisztították, majd polivinil-butiráttal passziválták.

A kötetek eredeti szerkezete, esztétikai értéke és állományvédelmi szempontból megfelelő állapota helyreállt. Köszönjük az NKA támogatását, amely e munka megvalósulását lehetővé tette.

Varga-Kohári Máriaa

Váci Egyházmegyei Könyvtár

Vác, 2025. 07. 18.

Ars Alba Restaurátor Bt.
2000 Szentendre Alkotmány u. 14.
adószám 24505877-2-13

Három kötet restaurálási dokumentációja

A Váci Egyházmegyei Könyvtár felkérésére a következő munkát végeztük.

1. **La Biblia,** Che schiama il vecchio Testamento, noovamente tradutto in lingua volgare secondo la veritá del testo Hereo… **[**Ginevra] : stampato appresso Francesco Durone, **1562., 467+100 ff., kötés mérete 27x18x7cm, jelzete 701.024**

Ars Alba Restaurátor Bt.
2000 Szentendre Alkotmány u. 14.
adószám 24505877-2-13

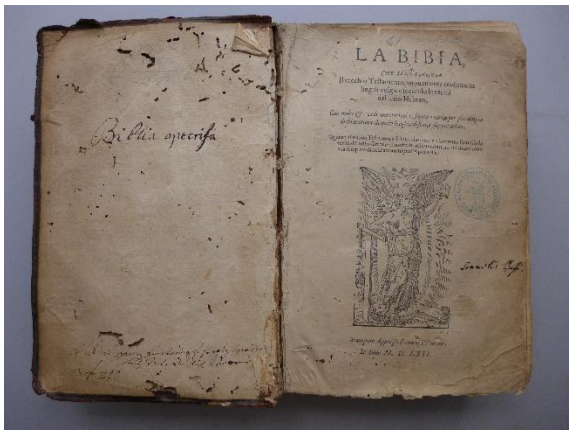

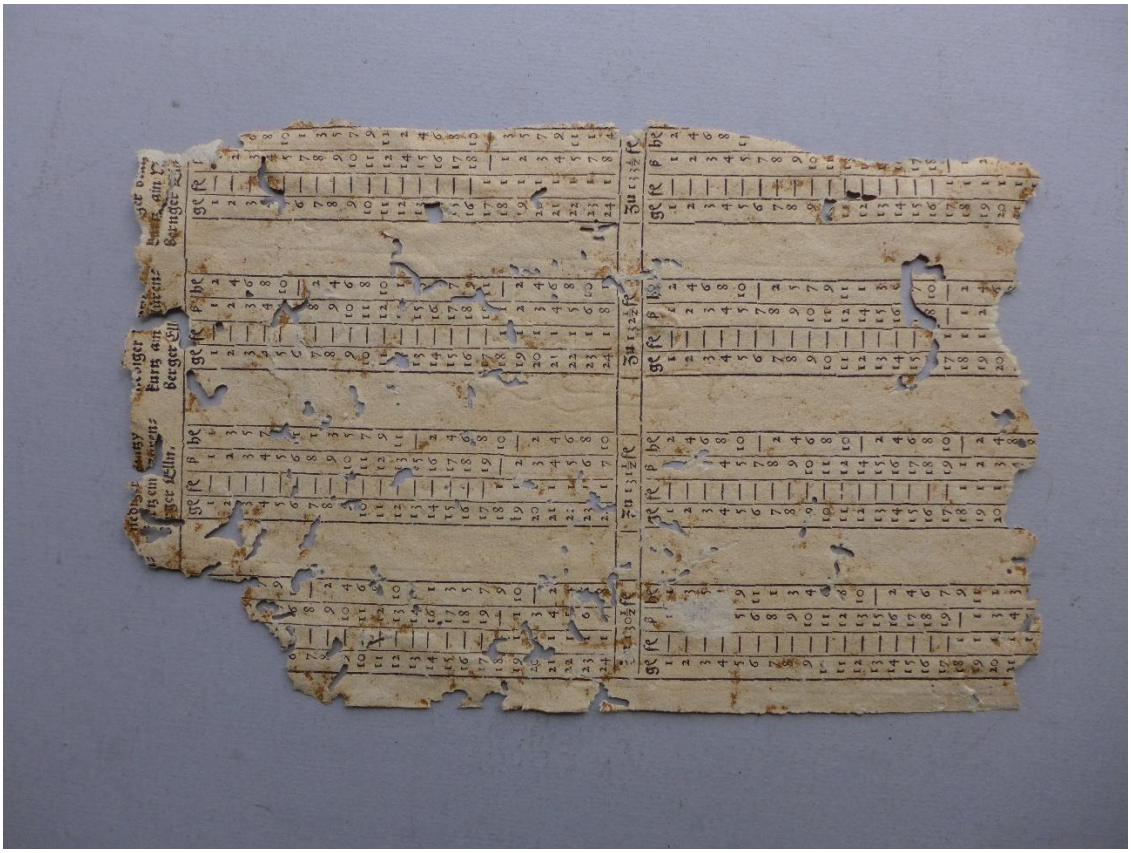

A kötet állapota restaurálás előtt: Egykorú **egészbőr** kötés papírtáblákon. A borítás kopott aranyozással gazdagon díszített, mindkét táblán egyformán. Azaranyozás nyomai a háttáblán látszanak. Arcnál egykor **két zöldes szövött szalaggal** záródott, ezeknek csak a csonkjai maradtak meg az előzéktükrök alatt. A **táblák** több rétegből kasírozottak, a **rétegek elváltak** egymástól. A kasírozáshoz használt keményítő ragasztót megtámadták a rovarok, így a táblákat és borítóbőrt számos rovarjárat és röpnyílás károsította. Az előzéktükör alatti réteg **makulatúra.** A bőr nyílásban törött, a bordáknál kopott, a táblák szélein és a sarkakon hiányos, helyenként mállik, felülete szennyezett. A sapkák hiányosak. A lapok megtartása jó, helyenként vízfoltosak. Címlapja szennyezett, hiányos. A címlap után kivágott lapok nyomai. Az újtestamentumi rész 61. és 83. lapjai közti részt kitépték. Az eredetileg zöldre festett arcmetszésén címfelirat. Fűzése **négy dupla zsinegbordásra** történt, a bordavégek az első nyílásban töröttek. A táblákat károsító rovarjáratok az első/utolsó ívekre is átterjednek. Előzékei csak tükörből állnak.

Elvégzett beavatkozások:

- A könyvtest száraz tisztítása mikroszálas törlőkendővel.
- Az előzéktükrök föláztatása, leemelése.
- Az előzékek mosása, kasírozása japánpapírra (Japico, kozo alapú, 19 g/m^2) metilcellulóz ragasztóval (Glutofix600).
- Az első és utolsó ív lefejtése a könyvtestről, a lapok mosása, kiegészítése japánpapírral (Japico, kozo alapú, 19 g/m^2) metilcellulóz ragasztóval (Glutofix600).
- A szakadt lapok, helyek ragasztása metilcellulózzal.
- A törött bordavégek megerősítése kenderzsineggel.
- A táblák elváló rétegeinek ragasztása metilcellulózzal.
- Az előtáblából a makulatúra kiemelése, mosása.
- A kiemelt ívek és előzékek visszafűzése.
- Az első nyílás megerősítése lenvászon csíkokkal.
- A gerincről a régi jelzet leáztatása.
- A bőr konzerválása likkerrel (desztillált víz, pataolaj, zsíralkoholszulfát =Genapol, lanolin). Végső zsírpótlás pasztázással (méhviasz, paraffin, pataolaj, etanol).
- A bőrön levő rovarjáratok föltöltése méhviasszal.
- Bőrhiányok kiegészítése növényi cserzésű bőrrel (növényi cserzésű borjú, Hewit and Sons UK) és bőrpótló papírral (Gangolf Ulbricht, Berlin), búzakeményítővel.
- Előzékek kiragasztása metilcellulózzal.
- Tárolódoboz készítése (Kraft karton).
- Melléklet: egy lap makulatúra.

2. Plinius Secundus, Gaius: [Naturalis historiae] Caii Plynii secundi Veronensis Naturalis Hystoriae Libri XXXVII - [Parhisiis] : Poncetus le Preux, 1514 .- [20], 262 ff., a kötés mérete 29,5x20,5x5cm, jelzete 701.106

<u>A kötet állapota restaurálás előtt</u>: A kötet eredeti **bőrborítását** valamikor **lefejtették** a **bükkfa táblákról** és helyette **keményítős festésű papírral** borították be a könyvet. A papír festéstechnikája alapján ez a 18-19. században történhetett. A gerincen kéziratos címke töredéke. Feltehetően az első kötéshez tartoznak a kötet **fatáblái, a fűzés és a pergamen gerinckasírozások** is. A könyvtest arcnál 1 mm-re kilóg a táblák közül. A papírborítás a gerincről lemállott, festése fejnél kifakult. Az íveket dupla bőrbordára fűzték. A fűzés helyenként törött, néhány ív kijár a kötetből. A bordák nyílásban gyengék, a pergamen gerinckasírozások elpattantak. Az előzékek a kötésjavításkor kerültek a kötetre, fehér levélpárok az első/utolsó ívhez ragasztva. Az első röplap verzóján **19. századi bejegyzés. A címlap** közepét kivágták és az egész lapot fehér merített papírra kasírozták. Az első/utolsó lapok szennyezettek, vízfoltosak.

Elvégzett beavatkozások:

- A papírborítás konzerválása mellett döntöttünk.
- A könyvtest száraz tisztítása mikroszálas kendővel, radírokkkal.
- Az első és utolsó ív kifejtése az előzékek leáztatása nélkül.
- A kifejtett lapok mosása, javítása japánpapírral (Japico, kozo alapú, 19 g/m^2) és metilcellulóz ragasztóval (Glutofix600).
- A konzervált ívek visszafűzése lencérnával.
- A lepattant pergamen gerinckasírozások rögzítése bőrenyvvel.
- A borítópapír tisztítása, kiegészítése, retusálása akvarellel (Derwent).
- A kötés gerincének pótlása elnyíló hátú technikával készült: lenvászonra ragasztott japánpapír gerinclemez, a külső borítás keményítős festésű savmentes papír. A ragasztáshoz búzakeményítőt, bőrenyvet és metilcellulózt használtunk.
- A kiegészített papírcímke visszaragasztása a gerincre.
- Tárolódoboz készítése (Kraft karton).

3. Biblia. Cum postillis Nicolai de Lyra…, – Nicolaus de Lyra: Contra perfidiam Iudaeorum. Pars 4.-Norembergae: A.Koberger 1493, Pars 4 [352] ff, kötés mérete 35x24x7cm, jelzete 701.102

A kötet állapota restaurálás előtt: Egykorú fehér disznóbőr kötés, **vaknyomással gazdagon** díszítve. A bőr a táblasarkakon és a gerincen fejnél-lábnál szakadt, hiányos. Fatábláit és a kötésbőrt, valamint a könyvtest első/utolsó íveit számtalan **rovar röpnyílás** károsította. Az előtábla alsó **sarkait,** valamint a háttábla mind a négy sarkát és alsó élét rovarjáratok perforálták, a fa meggyengült, hiányos. Lábtól a könyv nedvességet kapott, a papírban **vízfoltok** keletkeztek. A fűzés erősítésére **beírt pergamen csíkokat** használtak. A hátsó előzékek röplapja kiszakadt. Az előtáblán megmaradtak a domborított rézlemezből kivágott **kapocselemek,** a fölső szíj az akasztóval megmaradt, az alsó szíj hiányos, az akasztója elveszett. A réz felszínén természetes patina, de korrózió és szennyeződés is van.

Elvégzett beavatkozások:

- A kötet rovartalanítása mélyfagyasztással -18°C-on két hétig.
- Az előzéktükrök fóláztatása nedvesítéssel, az első röplap kifejtése.
- Az előzékek mosása, megerősítésük hátoldali japánpapiros kasírozással (japánpapír: Japico, kozo alapú, 12 g/m^2, ragasztó metilcellulóz Glutofix600).
- A fatáblák hiányzó sarkainak kiegészítése két komponensű epoxi gyantával (Pattex).
- A bőr konzerválása a táblán likerrel (deszt. víz, pataolaj, zsíralkoholszulfát=Genapol, lanolin). A rovarjáratok feltöltése méhviasszal.
- A bőrhiányok kiegészítése timsós cserzésű sertésbőrrel.

- Az előzékek visszaragasztása metilcellulózzal.
- A hiányzó akasztó pótlása sárgaréz lemezből.
- A veretek tisztítása szárazon radírokkal, passziválásuk polivinil-butirállal (etanolban, 2 %).
- Tárolódoboz készítése (Kraft karton).

Szentendre, 2025.április 2.

Fehrentheil Henriette papír- és könyvrestaurátor

ARS ALBA Bt.
2000 SZENTENDRE
ALKOTMÁNY U. 14.
T: 26/315-456